

ФУНКЦІЇ РИЗИКУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ФУНКЦИИ РИСКА ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

FUNCTIONS OF RISK IN INNOVATIVE INVESTMENT ACTIVITY

Анотація. Визначенні функції ризику інноваційно-інвестиційної діяльності та його вплив на економіку, обґрунтована необхідність державного управління захистом інноваційно-інвестиційної діяльності.

Аннотация. Определены функции риска инновационно-инвестиционной деятельности и его влияние на экономику, обоснована необходимость государственного управления защитой инновационно-инвестиционной деятельности.

Annotation. The article is dedicated to study to determined functions of the risk innovation-investment activity and its influence upon economy, is motivated need of state management protection of the innovation-investment activity.

Аналіз наукової економічної літератури з проблематики інноваційної та інвестиційної діяльності дав нам змогу виділити такі функції ризику: креативну, превентивну, регулюючу, стабілізаційну, захисну, страхову, аналітичну, заощаджувану.

Креативна функція ризику інноваційно-інвестиційної діяльності полягає у стимулюванні створення нових знань, у пошуку нетрадиційних рішень проблем, що постають інноватором. Ці проблеми пов'язані зі створенням і використанням нового продукту, техніки, технології, організації праці і управління, що засновуються на використанні досягнень науки і передового досвіду в різних сферах діяльності. Використання креативних управлінських рішень, що прийняті з врахуванням ризику, сприяє отриманню ефективних результатів інноваційної діяльності, від яких виграють й інноватори, й інвестори, й суспільство у цілому.

Превентивна функція ризику полягає у необхідності заходів і дій суб'єктів інноваційної діяльності, спрямованих на попередження негативних наслідків несприятливих чинників або зниження ступеню їх впливу. Не виключено, що превентивні заходи і дії можуть звужувати «поле пошуку» інноваційних рішень, обмежуючи креативну функцію лише тими рішеннями, що не виходять за межу прийнятного ризику. Крім того, ці заходи і дії часто пов'язані з додатковими витратами, що висуває на перший план необхідність розв'язання оптимізаційної задачі пошуку максимального ефекту від інновацій при оптимальних витратах і ризику.

Регулююча функція ризику має двоїстий характер: конструктивний (такий, що вносить певний порядок) і деструктивний (руйнуючий, перешкоджаючий реалізації будь-чого нового). Конструктивний характер полягає у тому, що здатність ризикувати — один з чинників успішної діяльності інноватора. Ризик спрямований на підвищення результативності інноваційно-інвестиційної діяльності нетрадиційними способами. У цьому сенсі він дає змогу подолати консерватизм, зняти психологічні бар'єри, які перешкоджають перспективним нововведенням, що орієнтовані на суспільно необхідний результат. Деструктивний характер ризику проявляється тоді, коли рішення приймаються суб'єктивно, без врахування об'єктивних обставин і закономірностей розвитку явища. Отже, для зменшення прояву деструктивного характеру ризику слід підвищувати наукову обґрунтованість прийняття рішень в інноваційно-інвестиційній сфері.

Стабілізаційна функція ризику проявляється у наслідок того, що в інноваційно-інвестиційній діяльності ризик присутній завжди, отже усвідомлення, дослідження, визначення рівня ризику та прийняття відповідних превентивних заходів є урівноважуючим, стабілізуючим чинником. Іншими словами, інноваційно-інвестиційна діяльність має проводитися за певним алгоритмом, який, з одного боку, як найменше звужує можливості креативного пошуку ін новатора, а з іншого, містить певні механізми, які спрямовані на посилення конструктивної функції ризику та зниження його негативних наслідків.

Захисна функція ризику полягає у тому, що механізм інноваційно-інвестиційної діяльності повинен передбачати захист особи, яка приймає рішення, якщо це рішення у наслідок об'єктивних причин призвело до небажаних наслідків. Необхідність реалізації захисної функції ризику ґрунтується на постулаті: якщо для інноватора та інвестора ризик — це нормальне середовище інноваційно-інвестиційної діяльності, то у суспільстві має бути неупереджене ставлення до його невдач. Виділяють два аспекти захисної функції: історико-генетичний і соціально-правовий.

* НИКИФОРОВ Анатолій Євгенович / Анатолій НИКИФОРОВ / Anatoliy NIKIFOROV — д.е.н., професор кафедри макроекономіки та державного управління, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, e-mail: ntid@ukr.net

Історико-генетичний аспект захисної функції ризику проявляється у тому, що в результаті пошуку науковцями, інноваторами та інноваційними підприємцями засобів зниження ризику та захисту від негативних наслідків впливу несприятливих чинників відбувається розвиток як нормативної, та й позитивної функції науки ризикології у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності¹. Усе більше інноваційних підприємств приділяють серйозну увагу управлінню ризиком шляхом створення спеціальної посади ризик-менеджера і створення відповідних підрозділів. У навчальних програмах вищих навчальних закладів включаються дисципліни, в яких викладається теорія та практичний інструментарій управління ризиками в інноваційно-інвестиційній діяльності.

Соціально-правовий аспект захисної функції ризику спрямований на створення сприятливого економічного, правового, соціально-культурного, технологічного середовища для креативної діяльності інноваторів і пом'якшення наслідків негативних явищ. Практична реалізація цього аспекту захисної функції пов'язана з впровадженням у господарське, трудове, кримінальне законодавство категорії правомірного ризику. Для того щоб піти на ризик інноватор чи інноваційний підприємець мають бути впевнені у тому, що можлива помилка не може скомпрометувати ні його справу, ні його імідж. Імовірність помилки слід розцінювати як невід'ємний атрибут самостійності, а не як наслідок професійної неспроможності. При цьому мається на увазі помилка, яка виникла у наслідок відхилення фактичних параметрів ризикового явища від розрахованого за певними середньо статистичними даними рівня ризику, який прийнято ідентифікувати як прийнятний.

Страхова функція ризику обґрунтовує необхідність створення спеціалізованих інститутів, метою яких було би обмеження можливих втрат чи компенсація втрат від ризикової події, яка уже відбулася. Для цього створюються інфраструктура інноваційно-інвестиційної діяльності, зокрема, консалтингові фірми, інженірінгові фірми, дівелоперські фірми, проект менеджери, біржі інноваційних проектів, інвестиційні фонди, компанії та трасти, страхові компанії.

Аналітична функція ризику інноваційно-інвестиційної діяльності пов'язана з тим, що наявність ризику обумовлює необхідність розроблення певних обґрунтувань при виборі одного з можливих варіантів інноваційного рішення. При цьому інноватор чи інноваційний підприємець здійснює певну аналітичну роботу, використовуючи інформацію про об'єкт інноваційно-інвестиційної діяльності та знання закономірностей змін індикаторів його стану. Для реалізації цієї функції важливим є наявність необхідного методичного інструментарію дослідження ризику, зокрема, розвиток методів економічного, техніко-економічного та функціонально-вартісного аналізу, математичного моделювання, прогнозування, експертних оцінок, нечіткої логіки, SWOT-аналізу тощо. У процесі прийняття рішення він аналізує усі можливі варіанти (альтернативні та комбіновані), виділяючи при цьому найефективніші та найменш ризиковані. Вибір відбувається різними способами залежно від конкретного змісту ризикованої події. У простих ситуаціях, наприклад, при укладенні угоди про постачання сировини для виготовлення інноваційної продукції підприємець спирається, як правило, на інтуїцію та досвід. Але при розв'язанні складної оптимізаційної задачі, наприклад, виборі об'єктів інноваційно-інвестиційної діяльності, необхідно використовувати спеціальні методи аналізу.

Заощаджувана функція ризику інноваційно-інвестиційної діяльності проявляється у накопиченні, збереженні і примноженні тимчасово вільних коштів та їх використання для створення резервних фондів (фондів ризику) на випадок необхідності покриття витрат на ліквідацію негативних наслідків ризикованих подій, що відбулися.

Високий рівень ризику, звичайно, супроводжується нормою прибутку від впровадження інноваційних розробок, яка, як доводить практика, значно більша за середню. Усе це дає можливість постійному розвитку інноваційної сфери. Таким чином, не зважаючи на значний потенціал втрат, які несе у собі ризик інноваційно-інвестиційної діяльності, він є джерелом економічного розвитку. Ризик — це об'єктивне явище в інноваційно-інвестиційної діяльності, тому основним завданням інноватора чи інноваційного підприємця є не уникнення ризикованих проектів, а свідомий вибір рішень, пов'язаних з ризиком, на основі його науково обґрунтованих оцінок.

Література

1. Альгин А. П. Риск и его роль в общественной жизни / А. П. Альгин. — М.: Мысль, 1989. — 187, [1] с.
2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: учеб. курс / И. А. Бланк. — К.: Эльга: Ника-Центр, 2001. — 448 с.
3. Валдайцев С. В. Риски в экономике и методы их страхования / С. В. Валдайцев. — СПб.: Питер, 1992. — 456 с.

¹ Ризикологія — наука, яка вивчає сутність ризиків, критерії виправданості ризику, методи аналізу, оцінки та управління ризиком, а також проблеми прийняття рішень в умовах ризику. Одним з напрямів ризикології є вивчення ризиків у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності. Нормативна функція цього напрямку полягає у формуванні теоретичних уявлень щодо сутності, форм прояву, чинників, таксономії та наслідків ризиків у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності. Позитивна функція полягає у розробленні практичних рекомендацій щодо вимірювання, прогнозування, оцінки величини ризику та її врахування при прийнятті рішень у цієї сфері.

4. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. — К.: КНЕУ, 2004. — 480 с.
5. Найт Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль: [пер. з англ.] / Ф.Х. Найт. — М.: Дело, 2003. — 320 с.
6. Черкасов В.В. Проблемы риска в управленческой деятельности / В.В. Черкасов // 2-е изд. перераб. и доп. — К.: Ваклер, 2002. — 320 с.

УДК 331.45 : 658.3

Олена ОЛІЙНИК*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГІДНИХ УМОВ ПРАЦІ ЗА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДОСТОЙНЫХ УСЛОВИЙ ТРУДА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ

ENSURING DECENT WORK CONDITIONS DURING ECONOMIC INSTABILITY PERIOD

Анотація. Проаналізовано тенденції в сфері умов праці та виробничого травматизму в Україні. Обґрунтовано складові реалізації корпоративної соціальної відповідальності у трудових відносинах. Визначено інструменти соціально відповідального забезпечення гідних умов праці.

Аннотация. Проанализированы тенденции в сфере условий труда и производственного травматизма в Украине. Обоснованно составляющие реализации корпоративной социальной ответственности в трудовых отношениях. Определены инструменты социально ответственного обеспечения достойных условий труда.

Abstract. The trends in working conditions and occupational injuries in Ukraine were analyzed. Components of implement corporate social responsibility in labor relations were reasonable. The socially responsible instruments decent working conditions were described.

В умовах економічної невизначеності соціально відповідальне ведення бізнесу є важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості організації. Відтак корпоративна соціальна відповідальність залишається трендом розвитку економіки як за кордоном, так і в Україні. Відповідальне корпоративне управління та забезпечення гідних умов праці постає актуальною вимогою часу, що несе для бізнесу обґрунтовані вигоди в економічній та соціальній сферах, а для працівників — забезпечення високих соціальних стандартів праці. Саме тому дослідження передумов формування, сутності та складових корпоративної соціальної відповідальності, очікуваних переваг внаслідок відповідального ведення бізнесу та реалізації соціально відповідальних ініціатив у забезпеченні гідних умов праці є важливим науковим завданням.

В 2013 році в Україні майже 30 % найманих працівників працювали в умовах, які не відповідають санітарно-гігієнічним нормам (рис. 1).

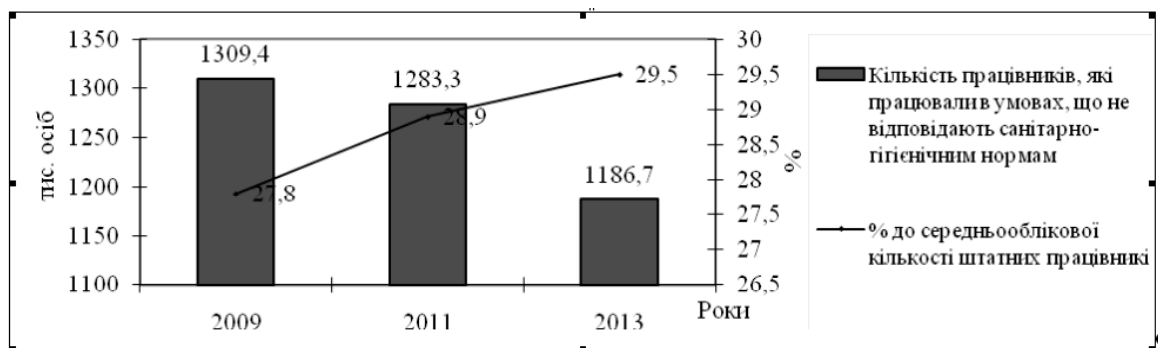

Рис. 1. Динаміка кількості працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам

Джерело: складено автором за даними [1, с. 5—7].

* ОЛІЙНИК Олена Олександрівна / Елена ОЛИЙНИК / Olena OLIIYUK — к.е.н., старший викладач кафедри трудових ресурсів та підприємництва, Національний університет водного господарства та природокористування, e-mail: oliynuk_olena@ukr.net